

Nr 278.

Av herr **Lindman m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående utredning rörande livsmedelsproduktionens
allmänna läggning m. m.

Frågor berörande vår livsmedelsproduktion hava av för en och var väl kända anledningar allt kraftigare trängt sig fram till statsmakternas beaktande och behandling under senare år, ett förhållande varom särskilt denna riksdags förhandlingar med all säkerhet komma att bära tydliga vittnesbörd. Det torde icke heller råda mer än en mening därom, att folkrepresentationen inför det allvarsläge på folkförsörjningsområdet, vari vi nu befinna oss, bör och skall göra allt, vad på densamma ankommer, för att från statens sida må lämnas det stöd och den ledning ifråga om åtgärder till jordbruksproduktionens höjande, som prövas kunna bliva verksamma — framför allt verksamma för det närmaste och de närmaste åren.

Men det är av största vikt, att vi medan vi ännu direkt känna trycket av de svårigheter, livsmedelsknappheten förorsakar, icke tänka endast på kristiden och de allra närmaste åren, utan att vi rikta vår blick även framåt på de tidsskeden, som följa sedan freden en gång äntligen blivit slutet. Det är ju ett känt förhållande, att människan efter en faras eller en svårighets överståndande lätt nog återfaller i sin vanliga sorglöshet. Just nu, medan erfarenheterna från dag till dag tala sitt mäktiga språk, böra vi därför söka draga all den lärdom av kristidssvårigheterna, som är möjlig. Och denna lärdom bör samlas och ordnas i bestämda förslag och planer för vår framtida livsmedelsproduktion, så långt denna kan i förväg bedömas och utstakas, på det att vi, om det åter gäller att lita till oss själva, må hava vår folkförsörjning säkrast möjligt grundad i den svenska jorden.

Att *huvudsträvandet* härvidlag måste inriktas på jordbruksproduktionens stegring i allmänhet, torde ligga i öppen dag. Såsom led i detta allmänna strävande för framtiden äro att betrakta bland annat de allmänna förslag, som framfördes i en motion (nr 103) i denna

kammare vid 1915 års riksdag, liksom det speciella förslaget om utredning rörande möjligheterna för en inhemsk konstgödselmedelindustri (motion nr 188 vid 1916 års riksdag) och förslagen angående åtgärder för bättre vård av den naturliga gödseln, angående åstadkommande av en allmännare och bättre täckdikning ävensom angående ogräsets bekämpande (motioner resp. nr 154 och 279 vid innevarande riksdag).

Men erfarenheterna under den oss nu påtvungna avspärningen ådagalägga även nödvändigheten av, att livsmedelsproduktionen så *avväges*, att den större eller mindre knapphet, som visar sig ofrånkomlig, blir så att säga lämpligt fördelad på de olika livsmedelslagen. Att enbart stegra jordbrukets produktion är sålunda icke till fylllest. *Produktionen måste med hänsyn till försörjningen av det egna folket så inriktas på vissa levebrödsartiklar, att mängderna av dessa i huvudsak komma att stå i lämplig proportion till folkets behov av desamma.* Statens jordbrukspolitik måste alltså hava till uppgift att leda och reglera jordbruksproduktionen i denna riktning, och det är därför av största vikt, att man från det allmännas sida gör sig reda för, vad detta krav på staten innebär och huru det skall kunna tillgodoses. Att vi här icke syfta på någon tvångsreglering av jordbruksproduktionen, torde ej behöva närmare förklaras.

Vad de två huvudgrenarna av livsmedelsproduktionen — den vegetabiliska och den animaliska — angår, så fördes, som bekant, under åren närmast före kriget en rätt livlig debatt om brödsädesodling contra ladugårdsskötsel. På ena sidan förmenade man, att brödsädesodlingen allt för mycket trängdes tillbaka av ladugårdsskötseln med dess inriktande på högsta möjliga mjölkproduktion och export av smör, en export, som förmentes vara förlustbringande. Från andra sidan medgavs det riktiga uti, att brödsädesodlingen stegrades något, dock behöfde icke detta, menade man, ske på ladugårdsskötselns bekostnad, enär denna, på vilken mycket och framgångsrikt arbete nedlagts under senare tid, i sin nådda omfattning mycket väl borde få rum vid sidan av en ökad brödsädesproduktion. Under de krigsår, som hittills gått, hava dessa spörsmål kommit in under en ganska klar verklighetsbelysning. Att kravet på ökad brödsädesodling härvid kommit att framstå allt skarpare, är helt naturligt, då ju tillgodoseendet av folkets brödbehov alltid måste bliva ett förstahandskrav. Men ju längre tiden går, dess mer framstår vikten utav, att även den animaliska produktionen till-

godoses. Det har nu visat sig, att så snart tillförseln utifrån av kraftfodermedel och råämnen för margarinfabrikationen stoppats, så har vårt lilla produktionsöverskott av mjölk och smör med ens försvunnit och ett omslag inträtt, så att en högst känubar knapphet, för att ej säga verklig brist på dessa viktiga livsmedel efter hand gör sig gällande.

Samtidigt med att vi arbeta på att öka brödsädesodlingen, böra vi sålunda även verka för, att en *husdjursskötsel, svarande minst mot folknäringsens oundgängliga behov av animaliska produkter, må kunna uppehållas och väsentligen grundas på vad landet själv kan frambringa av djurnäring*. Denna programpunkt måste visserligen ställas i andra rummet i förhållande till den om brödsädesodlingen, men å andra sidan får icke förbises, att vi i vårt land hava dubbel anledning att under alla förhållanden ägna husdjursskötseln ett vaket intresse. Vårt nordliga, hårda klimat gör behovet av animaliska produkter i folknäringsen särskilt framträdande och vår rikedom på jord och marker av olika slag ävensom en del andra i samband med växtodlingen stående omständigheter inbjuda till en ganska utsträckt husdjursskötsel, i synnerhet inom vissa landsdelar. Den ensidiga parollen: Odlas mera brödsäd! innebär därför, enligt vår mening, ej alls den avgörande lösning av vårt folknäringsproblem, som man på några håll synes antaga. Detta problem omfattar ett helt komplex av var för sig viktiga och vittgående frågor, vilkas rätta behandling från det allmännas sida förutsätter ingående undersökning och prövning såväl i ett sammanhang som av varje fråga för sig.

Det är en dylik allsidig undersökning och prövning, vi härmed vilja föreslå till utförande från statens sida fortast möjligt och medan kristidens erfarenheter ännu stå såsom levande verklighet samt äro lätt tillgängliga hos våra kristidskommissioner. Det gäller att söka bringa största möjliga klarhet över alla de spörsmål, som stå i samband med vår framtida jordbruksproduktion och dess med hänsyn till den egna folkförsörjningen önskvärda läggning, ävensom rörande de åtgärder i såväl stödjande som reglerande riktning, som från statens sida kunna och böra vidtagas i syfte att giva produktionen denna läggning. Utan att ingå på några detaljer, rörande vad vi anse denna utredning bör omfatta, vilja vi i anslutning till det ovan anförda i korthet antyda några av de viktigaste momenten och vad som synes oss ifråga om dem kunna tänkas åtgjort från det allmännas sida:

1) *Brödsädesproduktionens uppehållande* vid viss minsta omfattning i förhållande till normalbehovet måste, såsom redan framhållits, givetvis intaga första punkten på ett produktionsregleringsprogram. I vilket förhållande den egna skörden bör stå till normalförbrukningen under jämnt fortlöpande förhållanden, d. v. s. huru stor del av denna förbrukning kan täckas av import, utan att svårigheter behöva uppstå vid eventuell avspärrning, är en fråga, som nog måste övervägas. Att man vid tvång till viss inskränkning hellre bör låta denna gå ut delvis även över brödet, än att den skulle få drabba enbart de animaliska produkterna, torde ha tydligt ådagalagts under nu pågående kris. Förhållandet mellan den medelmåttiga årsskörden av brödsäd och normalförbrukningen kan ock göras i avsevärd mån beroende av möjligheterna att lagra större eller mindre del av årsbehovet och huru dessa möjligheter under tidernas längd utnyttjas. Vår spannmålslagerhusfrågas lösande hänger sålunda intimt samman med anordningarna för vårt brödsädesbehovs tryggande för framtiden och bör förty denna fråga även ingå i den här avsedda utredningen. Då kvaliteten av vår egen brödsäd, trots det arbete som nedlagts på dess förbättrande, dock till följd av mindre gynnsam väderlek under vissa år, och till följd av strävan efter en hög avkastning med mindre hänsynstagande till kvaliteten, oftast är sådan, att den avsevärt vinner på uppblandning med importerad vara, vore det av stor betydelse för vår brödsädesodlings uppdrivande, att den tidigare föreslagna utförselbevisinstitutionen infördes i samband med lagerhusfrågans ordnande, så att, då tullsuspensionen i sinom tid upphör, ett lämpligt utbyte mot andra kvaliteter fritt kan äga rum på världsmarknaden. Det är ju ett känt förhållande, att anordningen med utförselbevis (= bevis om utförsel av viss kvantitet berättigar till tullfri införsel av motsvarande mängd) haft mycket avgörande betydelse för den tyska brödsädesodlingen. Då det gäller att utreda, huru man så långt möjligt skall stå på egna ben i folkförsörjningshänseende, bör emellertid även prövas, huruvida icke vid sädesförädlingen med framgång kan eftersträvas sorter av bättre kvalitet, möjligen med något efterskänkande på kvantiteten (till exempel vetesorter med högre glutenhalt). Denna fråga har varit under diskussion under senare tiden, men den bör uppmärksammas även i detta sammanhang. Då prispolitiken har den mest avgörande betydelse för brödsädesodlingen, bör givetvis även nog utredas, huru denna politik lämpligast bör läggas,

för att den önskvärda produktionsregleringen skall kunna åstadkommas.

2) *Socketbetsodlingens utvidgning* inom vissa ganska vida gränser torde bli ett framträdande önskemål, då det gäller att söka bygga folknäringen på den egna produktionen. Socker är ett relativt billigt näringsmedel med mångsidig och bekväm användning, och såsom frambringare av såväl folknäring som djurnäring samtidigt står sockerbetan långt framom våra andra växter, i det att den per arealenhet dels i det färdiga sockret ger åtminstone dubbelt så hög näringsmängd som en veteskörd i allmänhet, dels i form av avfall, (blast, betmassa, melass) ger ungefär lika mycket i kreatursfoder som en normal klöverskörd. Varje hektar åker, som användes för sockerbetsodling, bidrager alltså flerdubbelt till folknäringen mot om den användes för någon annan av de vanligaste odlingarna. Sockerkonsumtionen kan sålunda stegras till sin högsta möjliga gräns utan att detta behöver avsevärt tillbakasetta någon annan konsumtion. Våra bärs och frukters tillgodogörande, det må gälla vilda eller odlade, hänger ock till väsentlig del tillsammans med sockerfrågan. Denna frågas allsidiga utredande är sålunda av synnerlig vikt.

3) *Potatisodlingen* tilldrager sig i detta sammanhang ävenledes stort intresse. Ingen odling är allmännare i hela landet än potatisodlingen och ingen växt har större betydelse för folknäringen, näst brödsäden, än potatisen. Ingen växt har heller mångsidigare användning såväl för människor och djur som för tekniska ändamål. Att hava en omfattande och högt uppdriven potatisodling är en styrka för ett lands folkhushållning, därpå lämnar Tyskland ett talande bevis. Denna fråga bör sålunda väl uppmärksammas vid utredningen, helst som vi härvidlag hava så mycket försummat att återvinna. Såsom exempel kan nämnas, att medan Tyskland åren närmast före kriget skördade 750 à 800 kilogram potatis per innebyggare och år, skördade vi endast omkring 300 kilogram per innebyggare. Och Tysklands skörd per hektar var ungefär 50 procent högre än vår, vilken likaledes står långt efter Norges och Danmarks arealavkastningar. Bland åtgärder till potatisodlingens fromma, som böra tagas under omprövning äro att nämna inrättande av potatistorkerier, varmed början som bekant gjorts under krisen, underlättande av potatisens tekniska användning m. fl.

4) *Införande av oljevaxter* i odlingen bör likaledes bli föremål för utredning och försök, enär en ökad inhemsk fettproduktion ju

visat sig vara ett starkt framträdande behov under nu pågående kris, detta såväl ur direkt folknärings, som även djurnäringssynpunkt.

5) Vad *den animaliska produktionen* vidkommer, så torde utredningen särskilt böra befatta sig med nötkreatursskötseln och huru denna skall kunna göras i mesta möjliga mån oberoende av kraftfodertillförsel utifrån. Odling av äggviterikare fodermedel, främst mera baljväxter, ängars och hagmarkers bättre utnyttjande till beten etc. äro åtgärder, som här träda i förgrunden, och de stå i intimaste samband med ett nöjaktigt lösande av konstgödselmedelfrågan. I synnerhet kräver åstadkommandet av goda beten riklig tillgång på kvävegödselmedel. Att även under fria handelsförhållanden helt avstå från de koncentrerade kraftfodermedel, som foderkakorna erbjuda, torde emellertid ej kunna komma i fråga, utan gäller det att planlägga och avpassa nötkreatursskötseln så, att dessa fodermedel eventuellt kunna undvaras utan svårare rubbning i produktionen och utan att denna nedgår under den kvantitet, som den enligt avvägandet mellan de olika produktionsgrenarna minst bör omfatta. — Svinskötseln torde såsom lättare att reglera till sin omfattning, i avsevärd mån kunna rätta sig efter konjunkturerna. Under normala förhållanden bör det vara naturligt, att fläskproduktionen är relativt stor, även om den skulle stödja sig på rätt mycket importerat foder, såsom majs. En utsträckt potatisodling står ock i intimt samband med en relativt omfattande svinskötsel. Denna kan så att säga vara regulatorn på djurproduktionen. Kommer det till kris, utgör svinbeståndet en god reserv i folknäring och de för denna produktionsgren avsedda fodermedlen kunna, om så behöves, i större eller mindre utsträckning överföras till annan användning, i den mån svinbeståndet minskas. För att man med ändamålsenliga och effektiva åtgärder skall kunna möta dylika situationer kräves dock, att hithörande detaljer blivit på förhand prövade och utredda. — Fårskötselns åter stegrade betydelse såväl ur beklädnads- samt allmän folkförsörjningssynpunkt gör sig ävenledes påmind, liksom ock smådjursskötseln, vars betydelse för det speciella småbruket och för folknäringen är ganska stor och kan bliva avsevärt större, bör uppmärksammas. Emedan smådjuren i stor utsträckning kunna tillgodogöra fodermedelssmulor, som dem förutan skulle förfaras, ha de sin särskilda plats att fylla inom folkushållningen, och det gäller att ordna så, att de kunna fylla den så väl som möjligt.

6) Omsättningen av livsmedelsprodukter inom landet spelar ävenledes en stor roll för såväl produktionen som konsumtionen av desamma. Det gäller dels att ordna denna omsättning så, att all omotiverad och obehörlig prissförhöjning på vägen mellan producer och konsumenter undvikas, dels att planmässigt ordna förbindelserna mellan landets överskotts- och underskottsområden för de olika produkterna. Den officiella utredning rörande dessa förhållanden, som redan finnes, torde kompletterad med hänsyn till de senare årens förhållanden och erfarenheter kunna inpassas som ett led i den allmänna utredning, vi här föreslå. För omsättningen av spannmålen spelar spannmålslagerhusfrågans lösning avgörande roll och med hänsyn till djurproduktomsättningen har vår kylhus- och därmed sammanhängande lagerhusfråga motsvarande betydelse. Det gäller sålunda att inpassa, vad som nu under kristiden göres för kylhusfrågans lösning, i de normala förhållanden, som komma efter kriget.

7) Till ledning för såväl det allmännas som enskildas åtgärder i fråga om livsmedelsproduktionen och livsmedelsomsättningen bör *den officiella statistiken* på dessa områden så handhas, att för varje tid lätt kan vinnas en god översikt över folkförsörjningens allmänna ställning. Härför kräves, dels att uppgifternas insamling lämpligt anpassas med hänsyn härtill, dels särskilt att bearbetningen av materialet verkställas med bland annat detta mål för ögonen. Ett sammanförande av uppgifter från olika grenar av statistiken torde vara nödvändigt, för att här avsedda ändamål skall nås. För brödsäden till exempel skulle uppgifter samlas dels från skördestatistiken, dels tid efter annan från lagerhus, kvarnar, handlare etc. och sådan sammanställning göras, att normalbehov, förbrukning, tillgång i sin helhet och av olika års skörd, av importerad vara, av olika slags lager (omalen spannmål, mjöl etc.) lätt kunde överblickas. På ungefär samma sätt borde förfaras rörande övriga levebrödsartiklar, och för den animaliska produktionen bör denna statistik klart ådagaläggas på vad sätt och i vilken omfattning den för varje tid är såväl absolut som relativt avhängig utbytet med utlandet. Även denna fråga bör en blivande utredning alltså omfatta.

På grund av vad sålunda blivit anfört, hemställa vi,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta en

skyndsam och allsidig *utredning rörande dels* den allmänna läggning av vår livsmedelsproduktion och dennas fördelning på olika produktionsgrenar, enkannerligen på vegetabiliska och animaliska födoämnen, som med hänsyn till kända förhållanden och till de erfarenheter, som under nu rådande kristid vunnits hos oss eller i andra länder, kan anses mest önskvärd, *dels ock* de åtgärder i produktionsstödjande och produktionsreglerande riktning, som med hänsyn härtill kunna bliva påkallade från statens sida för att göra vår folkförsörjning i största möjliga mån oberoende av främmande länder.

Stockholm den 4 februari 1918.

<i>Arvid Lindman.</i>	<i>Hans Andersson.</i>	<i>P. Nilsson,</i> Bonarp.
<i>Malte Sommelius.</i>	<i>Gust. Odqvist.</i>	<i>Erik Nylander.</i>
<i>E. O. Magnusson.</i>	<i>Arthur Gustafson.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>
<i>Carl Hederstierna.</i>	<i>Sig. A. Carlsson.</i>	<i>P. Lidström.</i>
<i>M. Svensson.</i>	<i>Nils Svensson.</i>	<i>Otto Holmdahl.</i>
<i>A. Henrikson.</i>	<i>Karl Hildebrand.</i>	<i>Joh. G. Svensson.</i>
<i>Sven Persson,</i> Fritorp.	<i>Karl Kahlström.</i>	<i>Axel Bökelund.</i>
<i>John Jönsson.</i>	<i>Karl Magnusson</i> i Sköfde.	<i>Cornelius Olsson.</i>
<i>David Norman.</i>	<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Sven Lübeck.</i>
<i>O. Alfr. Berg</i> i Staby.	<i>Axel Sundberg.</i>	<i>Pehr Aug. Andersson.</i>
<i>E. L. M. Hedin</i> i Torp.	<i>Ad. Wiklund.</i>	<i>J. A. Jonsson.</i>
<i>Jöns Jönsson.</i>		<i>S. Welin.</i>